

Kritika

Ali ljubezen obstaja brez travme?

Via Negativa:
Štiri smrti, Ne kot jaz

ROK VEVAR

V Gledališču Glej je ta vikend premiero doživela predstava *Ne kot jaz*, ki je nastala kot koprodukcija med Vio Negativo in Festivalom Zadar snova letos poleti. Pred dobrim mesecem in pol pa je bila v Ljubljani predstavljena redna produkcija iz serije *Vie Negative* z naslovom *Štiri smrti* (Katarina Stegnar predstavlja in razstavlja Pino Bausch, Gregor Zorc angleškega režiserja in performerja Tima Etchellsa, Barbara Kuvkovec špansko performerko La Ribot, Petra Zanki pa srbsko performerko Marino Abramović), izza katere stoji svojevrsten režijski koncept režiserja Bojana Jablanovca.

Ena poglobitvenih značilnosti obeh predstav - zdi se, da ta značilnost vse bolj eksplicitno postaja vpisana v strukturo predstav *Vie Negative* - je način, kako je strukturirana sama vloga performerja. Performer je v obeh zadnjih predstavah *Vie Negative* in Bojana Jablanovca pred svojim nastopom najprej gledalec. Gledalec različnih oblik, vsebin in žanrov sodobnih scenskih umetnosti, hkrati in vselej pa tudi gledalec sveta. Kot tak na oder prinaša svojo intertekstualno in intersubjektivno pozicijo: vselej ga temeljno opredeljuje njegova gledalska kariera, šele nato izvajalska ali performerska (intertekstualnost) in vselej je v vmesnem, liminalnem prostoru med avditorijem in odrom, med subjektom in objektom ter obratno, med svojim gledališčem in svetom (intersubjektivnost). Vendar pa Jablanovec s svojimi performerji, s katerimi je - to vselej poudarja kot stališče - v soavtorski poziciji, pri obeh predstavah svojemu gledališkemu ali performativnemu teritoriju predstavlja meje: ustvarjalci predstav kot osebe, ki so najprej gledalci, predstavam priskrbijo neko metagledališko, metaumetnostno zgodbo (zgodbo, ki govori o gledališču, performansu in sodobni umetnostih), kot "voyerji" vsakdanjega življenja pa hkrati tudi samo stvar-

nost gledajo in vidijo kot gledališče, kot množstvo načinov uprizarjanja. Prav preko njih pa smo interpelirani tudi sami gledalci: tako kot so performerji hkrati tudi gledalci, tako smo tudi gledalci vselej na neki način nastopajoči, performerji.

Predstava *Štiri smrti* (uprizarja "zavist" kot enega od sedmih smrtnih grehov) je zgodba o gledalcu in njegovi želji, prizadevanju po "videnju izza", s tem pa hkrati postavlja vprašanje, ki je v svojem temelju kleč intersubjektivnosti: kaj ima drugi (npr. Pina Bausch), kar meni konstitutivno manjka; s tem ko poskušam to skrivnost izpolniti z neko vsebino, imenom, definicijo, refleksijo, ubijem tisto, kar naj bi bila skrivnost, saj jo poimenujem (npr. "Ljubim te, ker pa v tebi tisto, kar je nepojasljivo, ljubim bolj kot tebe samega, te pohabim"). Gre za proces refleksije, simbolizacije, poimenovanja, ki je vselej smrt neizrekljivega, resnice, Realnega, skrivnosti. Če performerjeva identiteta v Štirih smrtih smrt drugemu zada tako, da svoj manjko izpolni z vključitvijo (Pina Bausch, Tima Etchellsa, La Ribot in Marine Abramović) drugega v svojo govorico, pa se pri *Ne kot jaz* identiteta tvori na izraziti način smrti kot izključitve drugega. V predstavi *Ne kot jaz*, ki je nekakšen gestični niz ljubezenskih stereotipov, se polje performansa prestavi neposredno na svet: na koncu se kot ljubezenski par hrvaški (Boris Kadin) in srbski performer (Kristian Al Droubi) igrata igro z noži (Marina Abramović). S tem komentirata, parodirata vstop v zgodovino: jugoslovanskih vojn in sodobnih umetnosti, ter postavljata vprašanje, ali ni tekma za mesto v zgodovini vselej povezana z neko krvjo in vojno, z nekim bojem za prevlado. Bodi si na polju politike bodi si na polju scenskih umetnosti. Vprašanje, ki vznikne, je naslednje: ali ni morda ljubezen, da bi prišla v neko intimno zgodovino, vselej premosorazmerna z zadanimi ranami ali tistimi, ki - metaforično rečeno - vzniknejo na koži kar same, kadar si jih nismo pripravljene zadati. Ali ljubezen obstaja brez travme, bolečine? Vse je seveda odvisno od našega - Pogleda na zadevo.